

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

ויקהל תשע"ו

פרשת שבוע

מי קודם למי, המשכן לשבת או השבת למשכן?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

פרשתנו פותחת בפרשית השבת.

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יקוק לעשות אתם: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליקנות כל העשה בו מלאכה יומת: לא תבצרו אש בכל משבתיכם ביום השבת" (שמות ל"א-ג).
פרשיה זו מהווה מעין פתיחה לפרשיות העוסקות בבנין המשכן בפועל.
גם בפרשת כי תשא מצויה פרשיה העוסקת במצוות השבת:

"ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אף את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדעת כי אני יקוק מקדשכם: ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונקרתה הנפש ההוא מקרב עמיה: ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש ליקנות כל העשה מלאכה ביום השבת מות יומת: ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדתם ברית עולם: ביני וביני בני ישראל אות הוא לעולם כי ששת ימים עשה יקוק את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" (שמות ל"א יג-ז).

רק אחריה מופיע תיאור בנין המשכן.

ניתן לזהות בקלות את המבנה של הפרשיות:

ציווי על המשכן ← שבת ← חטא העגל ← שבת ← בניין המשכן

נחלקו גדולי עולם בשאלה: מה היה סדר המאורעות במציאות?

רש"י הסביר: "אין מוקדם ומאוחר בתורה. מעשה העגל קודם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי בשבעה עשר בתמוז נשתבר הלוחות, וביום הכפורים נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן" (שמות ל"א יח).
לעומתו הרמב"ן טען: "ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו. ואמר לכולם ענין המשכן אשר נצטוו בו מתחלה קודם שבור הלוחות, כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו הלוחות שניות וכתר עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאחבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכירתו בתוכם כענין שצווהו תחלה, כמו שאמר (לעיל כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטוו מתחלה" (שם ל"א א).

לפי הרמב"ן אכן סדר המאורעות מתאים למבנה, אולם לפי רש"י קשה, אם אכן הסדר היה חטא העגל ואחר כך משכן, למה הוקדם המשכן לחטא העגל בכתיבת הדברים.

גם לפי רש"י וגם לפי הרמב"ן צריך להסביר מדוע גם פרשיית השבת נצמדת לחטא העגל ולפרשיות המקדש מפנים ומאחור.

כדי להסביר זאת, נעניין בדברי רש"י על שתי פרשיות השבת.

רש"י על פרשתנו כתב: "הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת".

לעומת זאת רש"י על פרשת כי תשא כתב: "אך את שבתתי תשמרו - אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות מלאכה שבת אל תדחה מפניה. כל אכין ורקין מיעוטין, למעט שבת ממלאכת המשכן".

לכאורה זו סתירה, שהרי בפרשת כי תשא הקדים להם פרשית המשכן לפרשת השבת ונלמד מכאן שמלאכת שבת תדחה מפני בנין המשכן. עוד קשה שהרי הא"ך הממעט, נזכר בעניין המשכן ואם כן הוא צריך ללמד שמותר לבנות את המשכן בשבת.

הזכרנו בעבר כי שיטת הגאון מוילנא ותלמידיו בעקבותיו, היא, שאכן הציווי שלא בוצע הוא המופיע בפרשיות שלפני חטא העגל. בפרשיות שאחר חטא העגל מופיע רק הביצוע אבל הציווי שקדם לו איננו מופיע. ההבדלים בין הפרשיות שמופיעות לפני חטא העגל לפרשיות שאחר חטא העגל באים לבטא את הירידה הרוחנית הגדולה שארעה אחרי חטא העגל (מעין הירידה הרוחנית הגדולה שירד האדם אחר החטא בן עדן). לכן, לפני חטא העגל פרשית השבת מאוחרת לפרשיית המשכן כדי ללמדנו שברמה רוחנית זו, מותר לבנות את המשכן בשבת. לאחר הירידה שבעקבות חטא העגל, חייבת פרשית השבת להקדים את פרשת המשכן, כדי ללמדנו הלכה למעשה שאסור לבנות את המשכן בשבת.

הבה נתפלל שנוכה לשני התיקונים, לחזור למדרגה שלפני חטא העגל

ולהיות ראויים למשכן-מקדש ברמה זו.

לע"י מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד	לע"י רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל	לע"י ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"י מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"י הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט
---	---	---	---	--

מש' ארץ חמדה אבלה על מותו של חברנו האהוב הרב ראובן אברמן זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות.
לע"י הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלבי"ע כ"א באדר א' תשע"ד
לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

הפרשה בהלכה

הטווה בשבת

הטוייה היא אחת מ-39 אבות המלאכות האסורות בשבת. זוהי אחת המלאכות המפורשות שנעשו במשכן: "וכל אשה חכמת לב בידיה טוו... וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העיזים" (לה, כה-כו). מהותה של המלאכה: קיבוץ החלקים הקטנים שבצמר או בפשתן באמצעות אצבעות הידיים או הפלך, ועשייתם לחוטים. התולדה היא, לאחת הדעות, עשיית פעולה דומה בבצק - קיבוץ חלקי בצק לחוטים, שאח"כ ייקלעו לחלה.

הטוייה במשכן היתה מיוחדת שכן היא נעשתה על גבי העזים עצמן, עוד קודם שנגזז מהן הצמר. היתה זו חכמה יתירה של הנשים במדבר, אבל הדיוט אין דרכו בכך, ולכן כל אחד שיטווה צמר בצורה זו (על גבי הבהמה) תיחשב לו המלאכה כלאחר יד, ויהיה פטור מעונש.

אם כך, מדוע עשו כך הנשים במדבר? כמה תשובות לדבר (אגב, הן אינן מובאות באנציקלופדיה התלמודית, כיון שאין בהן נפקא מינה להלכה): ראשית בכך הוכיחו את זריזותן למילוי הצו האלוקי - עוד קודם שנגזז הצמר, הן כבר ניגשו למלאכת הטוייה. אולי משום שנשים שנטמאו, לא טימאו בכך את הצמר, כיון שבעלי חיים אינם מקבלים טומאה. ותשובה מחודדת בשם האדמו"ר ר' יחיאל מאיר מאוסטרובצה: כיון שבשבת פטורים על טוייה כזו (כלאחר יד), הרי שניתן היה לטוות כך את הצמר בשבת, ובכך הופכת מלאכת המשכן להיות מצות עשה שלא הזמן גרמה, שאף הנשים חייבות בה.

ע"פ הערך טווה בדרך יט

רפואה והלכה

רחם

וַיָּבֵאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל זָרִיב לֵב הַבָּיִאוּ זָוֹז וַנָּזֵם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלֵי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הָיָה תְּנוּסָת זָהָב לָהּ [שמות לה כז]

מתוך: א. שטינברג, אנציקלופדיה הלכתית רפואית, מהדורה חדשה תשס"ו, כרך ז, ערך רחם וטפולות, טורים 129 - 147

פרשנות המקרא

תרגום לונקלוס: 'וכומז' - ומחוד.

חלמוד ככלי, שנת סד א': 'וכומז' - זה דפוס של בית הרחם.

חלמוד ירושלמי, שנת ו 7: 'וכומז' - יש אומרים זה טפוס של רחם, ויש אומרים זה טפוס של דדים.

רש"י: 'וכומז' - כלי זהב הוא נתון כנגד אותו מקום לאשה, ורבותינו פירשו שם כומז כאן מקום זימה.

אבן עזרא: 'וכומז' - בזרוע.

רש"י הי"ג: 'וכומז' - אפשר שמשמעו קרס או מנעול עשוי כתכשיט.

* # *

הרחם הוא המקום ממנו העובר יוצא [1], ודבר זה נכון גם בבעלי חיים [2].

במקורות המקרא והתלמוד יש שהמונח 'רחם' משמש לחלק האנטומי שבו הוולד מתפתח, היינו זהה למושג שבימינו, ויש שהוא משמש למונח האנטומי המקביל לנרתיק.

באופן מושאל מתייחסים לעצירת הרחם [3] או לסגירת רחם במובן של עקרות האשה [4], ופתיחת הרחם במובן לידה [5]. יש מי שכתב, שרחם בלשון המקרא הוא כל פתח [6], אך אחרים דחו דבריו וסבורים שרחם הוא דווקא פתח יציאת הוולד [7]. יתכן שמקור השם 'רחם' הוא מלשון רחמים, שבו מגדלת האם את עוברה ברחמים רבים [8], או שמקור השם הוא בהיפוך אותיות רמ"ח, והיינו שממנו יוצא וולד המורכב מרמ"ח איברים.

מצינו במקרא ובחז"ל שמות רבים לרחם [9] – אם [10], כנראה משום שהוא המסמל יותר מכל האיברים האחרים את האמהות, שכן בו מתפתח העובר; בטן [11], מושג שמתייחס גם לאיברים הפרטיים הנמצאים בתוך חלל הבטן; טרפחת [12], כרס [13], אף הוא מושג המתייחס לכל איברים הבטן; מטרין [14], שהוא אם בלשון יוונית; מעים [15], אף הוא מתייחס לכל איברי הגוף שבחלל הבטן; מקור [16], והוא שם מושאל מהמונח מעין, שכן מן הרחם נובע דם הווסת, כמו המים הנובעים מהמעין=המקור; קבר [17], קובה [18], והוא נגזר מלשון קיבה, והיינו אחד האיברים הפנימיים שבחלל הבטן; שלפוחית [19], והיינו משום שגם לרחם צורה של שלפוחית. באופן צנוע כינו חז"ל את איברי המין של האשה 'אותו מקום' [20]. כומז [21] היה תכשיט בדמות רחם [22].

מערכת איברי המין החיצוניים של האשה מכונים בית הבושת [23], בית התורפה [24], מקום התורף [25], פה של מטה [26], פנים שלמטה [27], בית חיצון. טפולות הרחם – השחלה והחצוצרה, אינם מוזכרות במקרא או בחז"ל [29].

הרחם והטפולות במקרא ובחז"ל

מצינו בתלמוד [30] מספר מושגים הנוגעים לאנטומיה של איברי המין של האשה - חדר או מקור, פרוזדור, עליה, לול [היינו נקב קטן], בין השיניים, בית חיצון [נקרא גם בית התורף או בית הסתרים]. בביאור מושגים אלו מצינו בין הראשונים והאחרונים דעות אחדות, ולאור הקושי בזיהוי המונחים האנטומיים הללו מצינו שהפוסקים התייעצו בנידון עם רופאי זמנם, או שעיינו בספרי האנטומיה [31]. אכן, כבר כתב על כך אחד מגדולי פוסקי דורנו "בענייניו אין לנו דבר מקובל בזה, וגם קשה לעמוד על זה, ולכן כל ידיעתנו בזה מתוך הכתב, וגם נפל בזה מחלוקת בדברי רבותינו האחרונים ז"ל" [32].

החדר או **המקור** הוא לכל הדעות חלל הרחם. **הפרוזדור** - יש אומרים, שהוא כולל את צוואר הרחם ואת הנרתיק [33]; יש אומרים, שהוא מתייחס רק לנרתיק, בעוד שצוואר הרחם הוא חלק בלתי נפרד בהגדרתו מהרחם עצמו [34]; ויש אומרים, שהוא אזור הפות [35]. **בין השיניים** - יש אומרים, שהוא אזור משונץ בתוך צוואר הרחם [36]; ויש אומרים, שהוא חלק הנרתיק [37], והוא מחלק את הנרתיק בין בית חיצון, היינו חלק הנרתיק מהשיניים וחוצה, לבין בית פנימי, שהוא חלק הנרתיק בין צוואר הרחם לבין השיניים, אלא שמיקומו המדויק של 'בין השיניים' לא ידוע לנו [38]. **העליה** - יש אומרים, שהיא כוללת את החצוצרות ואת השחלות [39]; יש אומרים, שהיא מתייחסת לנרתיק [40]; ויש אומרים, שהכוונה לשלפוחית השתן [41]. **הלול** - יש אומרים, שהוא הנקב בין העליה לגג הפרוזדור [42]; יש אומרים, שהוא פתח השופכה [43], והכוונה לפתח שלפוחית השתן לתוך הנרתיק, ומדובר שהאשה שוכבת על הגב; ויש אומרים, שהוא פתח צוואר הרחם, או פתח הנרתיק לפות [44]. היחסים ההדדיים בין חלקי מערכת הרבייה של האשה מתוארים בתלמוד במצב בו האשה שוכבת על גבה [45]. במצב זה החדר הוא פנימי ואחורי, והפרוזדור מעליו ולפניו, העליה נתונה על גבי החדר עד חצי הפרוזדור, ופיתחה של העליה פתוח לפרוזדור [46].

פרטי דינים

יש מי שכתב, שאשה שהוציאו לה רחם, אסורה לבוא בקהל [47]; ויש שכתבו, שאיננה אסורה לבוא בקהל [48]. אשה שניטל רחמה לפני נישואיה, ולא גילתה דבר זה לבעלה, הרי הקידושין הם מקח טעות, ויכול הבעל להוציאה בלא גט [49]. אשה שניטל רחמה לאחר נישואיה, רשאי הבעל לגרשה, ואם אינה מתרצה להתגרש, יכול לישא אשה אחרת בהיתר מאה רבנים [50]. אין איסור השחתת זרע בבעל אשה שרחמה צר, אף על פי שהזרע יוצא החוצה, בתנאי שמתכווין לבעול לצורך פריה ורביה ומשמש כדרכו [51]. וכן אשה שניטל רחמה, אין איסור לבעלה לשמש עמה, ואינו אסור משום מוציא זרע לבטלה, כיוון שמשמש כדרך כל הארץ, ואינו מטיל זרע לחוץ [52]. וכן אם עשו הרופאים תפר ברחם כדי שלא תתעבר, כיוון שהתשמיש הוא כדרך כל הארץ ומזריע פנים, אלא שאינה ראויה להוליד, אין זה השחתת זרע [53].

בהמה או עוף שניטל הרחם - כשרה [54]. יש אומרים, שדן זה נכון דווקא אם נולדה כך, או שניטל הרחם ביד ללא חולי, אבל אם נימוק הרחם מחמת חולי - טריפה [55]; יש אומרים, שאף אם ניקב הרחם - כשרה; ויש אומרים, שאם ניקב הרחם טריפה [56].

ניתוח קיסרי להוצאת וולד של בהמה - יש מי שכתב, שדבר זה אסור לכתחילה, והבהמה טריפה, אלא אם כן מדובר בבהמת ישראל ובהפסד מרובה, ואחרי בדיקת כל האיברים הפנימיים, ובעיקר הרחם עצמו [57]; ויש מי שכתב, שניתוח קיסרי בבהמה איננו מטריף את הבהמה, אם הקפידו שלא יגרמו נקב באיברים אחרים בבטן [58].

מקורות והערות

[1] במדבר יב יב; ירמיה א ה; שם כ יח; איוב י יח; שם לח ח. על הוויכוח הלשוני ביחס למינוח בעברית המודרנית - ראה מאמרו של מ. הלפרין, חוב' אסיא, סא-סב, תשמ"ח, עמ' 105 ואילך; [2] שמות יג ב, יב; [3] פסוקו. וכן משמעות הפסוק 'הנה נא עצרני ה' מלדתי' (בראשית טז ב), היינו ה' עצר = סגר את רחמה של שרה מלדת; [4] שמו"א א ה-ו; [5] בראשית כט לא; שם ל כב; [6] רש"י בפסוקו; [7] תרגומי אונקלוס ויונתן ופירוש הרמב"ן בפסוקו; [8] ראה חולין סג א, בענין השם של העוף הטמא רחם (ויקרא יא יח); [9] השמות להלן לפי סדר א-ב; [10] סנהדרין לג א; חולין נד א; [11] בראשית כה כג; דברים ז יג; איוב א כא; מיכה ו ז; [12] חולין נה ב; [13] ברכות סג ב; [14] בראשית רבה נג ז; רות רבה ז יג; [15] בראשית כה כג; רות א יא; ויקרא רבה יח. וראה עוד באנציקלופדיה הלכתית-רפואית, כרך ד, ע' מערכת העכול, עמ' 166; [16] ויקרא כ יח; נידה ג ב; שם יז ב; שם סו א, ועוד; [17] ירמיה כ יז; שבת קכט א; נידה כא א; [18] במדבר כה ח; סנהדרין פב ב. וראה רש"י, רשב"ם וא"ע במדבר שם; [19] חולין נה ב, מח א; [20] גיטין סט ב; נידה מא ב; [21] שמות לה כב; במדבר לא נ; [22] שבת סד ב; ירושלמי שבת ו ד. וראה שם, שיש אומרים שהוא היה בדמות שדיים. וראה רש"י ברכות כד א ד"ה תכשיטין; תו"ש כרך כד, תרגומי התורה, פי"ד אות ה; [23] משנה חולין ט ב; [24] משנה נידה ח א; נידה כ א; [25] ברכות שם; [26] סנהדרין ק א; [27] ברכות כד א, ורש"י שם ד"ה וקוצה; [29] אמנם ראה ב"ק נה א - שחלא, היינו אשכול ביצים בנקבה, אך אין הכוונה לשחלה האנטומית באשה; [30] משנה נידה ב ה; נידה יז ב; ירושלמי נידה ב ד; [31] ראה רש"י נידה שם, ונידה מא א; פיהמ"ש לרמב"ם נידה ב ה; רמב"ם איסורי ביאה ה ב-ד; מאירי נידה יז ב; שו"ת נוב"י"ק חיו"ד סי' מה וסי' נח, ונובי"ת חאבהע"ז סי' כג; שו"ת חת"ס חיו"ד סי' קסז; שו"ת אבני נזר חיו"ד סי' רמ אות כ-כא; סדרי טהרה סי' קצד סקכ"ו, וסי' קצו סקכ"ו; חזו"א יו"ד סי' צב אות' כז-כח, וסי' קה אות א; הגרש"ז אויערבאך, נועם, ז, תשכ"ד, עמ' קלד ואילך; דברי מנחם חלק שו"ת סי' לד. הפוסקים והמפרשים נחלקו בהבנת ההסברים של רש"י והרמב"ם, יש הרואים מחלוקת ברורה ביניהם, ויש שניסו להשוות דעותיהם; [32] חזו"א יו"ד סי' קה אות א; [33] שו"ת חת"ס חיו"ד סי' קסז. וראה באריכות במאמרו של הגרש"ז אויערבאך, נועם, ז, תשכ"ד, עמ' קלד ואילך; דברי מנחם חלק שו"ת סי' לד; [34] הגרש"ז אויערבאך, שם. וכתב שם, שכן דעת רוב הראשונים והאחרונים, עיי"ש. וראה דברי הגרש"ז אויערבאך בשו"ת קנה בושם ח"ב סוסי' צד, שהרמב"ם השתמש בביטוי 'צוואר הרחם' לנרתיק, ולא לאזור הנקרא כך בימינו; [35] ערוך, ע' פרוזדור יושל אשה במקום ערוה, בשפות ערוה שמו פרוזדור; [36] שו"ת חת"ס חיו"ד סי' קסז. אך ראה מאמרו של הגרש"ז אויערבאך, נועם, שם, שדחה דברי החת"ס בהסבר זה; [37] סדרי טהרה סי' קצד סקכ"ו, וסי' קצו סקכ"ו; חזו"א יו"ד סי' צב אות' כז-כח, וסי' קה אות א; [38] הגרש"ז אויערבאך, נועם, שם, והובאו דבריו גם בשו"ת קנה בושם ח"ב סוסי' צד. כך משמע מרש"י נידה מא א ד"ה כמין, ומשו"ת ב"ח החדשות סי' לד; [39] כך משמע מהרמב"ם איסורי ביאה שם; המאירי נידה יז ב; [40] פרוס, עמ' 115. כך משמע מפירש"י נידה שם; [41] ערוך, ע' פרוזדור; [42] רש"י נידה שם; רמב"ם איסורי ביאה שם; מאירי נידה יז ב; [43] הרב לוינגר, נועם, שם, על פי הירושלמי נידה ב ה; [44] פרוס, עמ' 115; [45] חזו"א יו"ד סי' קה אות א; הרב לוינגר, נועם, שם; [46] ירושלמי נידה ב ה; [47] ברכ"י אבהע"ז סי' ה סקט"ז; [48] שו"ת צור יעקב סי' יז; שו"ת יבעל אומר ח"ח אבהע"ז סי' יד אות ו; [49] שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קנט; שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' מח פ"ה אות יג; [50] שו"ת מהר"ש אנגיל ח"א סי' מז; שו"ת מי יהודה ח"ב אבהע"ז סי' טז; [51] שו"ת מהר"י אסאד, חיו"ד סי' רלח; אמרי בינה, סי' ח; [52] שו"ת מלמד להועיל ח"ג סי' יז; שו"ת עזרת כהן סי' לג; שו"ת אגרות משה חאבהע"ז ח"א סי' ג וסי' סו; שו"ת יביע אומר ח"ג סי' ד. וראה באריכות באוצה"פ סי' כג סק"י"ז אות א-ג וסק"י"ח אות ב; [53] שו"ת חשב האפוד סי' כה, והסכים עמו הגאון מטשעבין בעל שו"ת דובב מישרים; [54] חולין נד א; רמב"ם שחיטה ח כה; טושו"ע יו"ד מה א; [55] דרכ"ת שם סק"ג, בשם שנות חיים; [56] רמ"א שם. וכתב שיש להחמיר אם לא במקום הפסד מרובה. וראה שם בדרכ"ת; [57] שו"ת מנחת יצחק, ח"ד סי' נו; [58] שו"ת שבט הלוי, ח"ב סי' טז סק"א.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Malmö, Sweden

מלמו, שוודיה
סיון תשנ"ב

התייחסות לגיור קונסרבטיבי ולענין מעמד הצאצאים והכנתם לבר-מצוה

שאלה

רב קונסרבטיבי שלמד בין השאר גם בישיבות אורתודוקסיות והינו שומר שבת, כשרות ומסורת "גייר" אשה שכל מטרותיה היתה לשם אישות. בני הזוג חברים בקהילה, אך אינם שומרים מצוות, וכעת באו כדי ללמד את בנם ל"בר-מצוה". כיצד יש לנהוג?

תשובה

בענין בן ה"מתגיירת", מצוה לקרב את הילד ומשפחתו שבאמת רוצים ופועלים להתקרב ליהדות, ועוד שסוברים שכבר הצטרפו לעם ישראל ומשתתפים איתו בכול ובוודאי מטעם השלום בקהילה, ו"האמת והשלום אהבו"¹. מכיוון שיש ספק בגיורם, כמתבאר בתשובה שנשלחה אליכם², אין להחזיקם כיהודים גמורים ואין הם מצטרפים לכל דבר שבקדושה, וגם לא כגויים גמורים אף שנתגיירו לשם אישות ונישואין³ ואף שאינם שומרים תורה ומצוות⁴. על כן נכון ורצוי להסביר להם את הבעיה שיש בגירותה של האם, ויש לקבלם⁵ בדרך קבלת גרי צדק המבוארת ברמב"ם, "למושכם בדברי רצון רכים", "מוזיעין אותן שכרן של מצוות... ומאריכין בדבר זה כדי לחבבן"⁶. מכל מקום אין לגייר את הילד, בין בקטנותו⁷ בין בגרותו, אלא על-מנת לשמור מצוות⁸, ולכן מן הראוי להסביר לילד את ענין הגירות וקבלת המצוות, ואם אפשר יש לדבר על לב האשה - אמו - להכניס כשרות בבית, כדי להסיר צל מעל המשפחה, ואז השאר יהא תלוי בילד עצמו. אין להעלות את הילד לתורה עד שיבוצעו הדברים האמורים לעיל.

- 1 ועיין סנהדרין (צט ע"ב), תוספות (יבמות קט ע"ב ד"ה רעה אחר רעה), שו"ת "דעת כהן" (סי קמח בסופו).
- 2 שו"ת "במראה הבזק" (תשובה צו ; לו 3 במהדורה ראשונה).
- 3 שו"ע (יורה דעה סי רסח, יב).
- 4 יש לחוש לחומרה שקיבלו מצוות, אף שאינם מקיימים אחר-כך ואף שאמר שכוונתו היתה שלא לקבל מצוות, הרי דברים שבלב אינם דברים, "דעת כהן" (סי קנג) "אגרות משה" (יורה דעה ח"א סי קס), שו"ת הגרי"א הרצוג (יורה דעה סי צב).
- 5 עיין "פאר הדור" לרמב"ם (סי קלב).
- 6 רמב"ם (פרק יד מהלי איסורי ביאה הלי ב-ה).
- 7 כיון שלא ישמור מצוות, אין זו זכות לקטן, ולא שייך לומר בזה זכין לקטן, "דעת כהן" (סי קמז), ועיין שו"ת הגרי"א הרצוג (סי צג שאלה ה) שנשאר בצריך עיון לגבי ספק גר.
- 8 שו"ת הגרי"א הרצוג (סי צג שאלה ב אות א).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

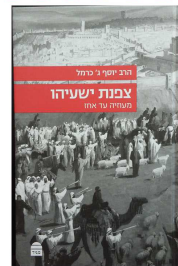
גם אני מאשר :
הרב שאול ישראלי

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסיקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה